

Як віднайти “золоту середину” у вільній освітній діяльності дитини

Запровадження китайської освітньої практики “Anji Play” у простір дошкільця України

Катерина КРУТІЙ,

*д-р пед. наук, професорка кафедри дошкільної та початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського*

Напередодні нового навчального року пропонуємо поміркувати разом з авторкою статті над тим, як оптимально організувати освітній процес і надати дітям більше простору для вільної діяльності. Деякі ідеї стосовно цього, як-от використання “педагогіки калабані” та “теорії вільних матеріалів”, подані у “ДВ”, 2019, № 6. У цьому номері звернемося до китайської освітньої практики вільної гри.

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЧИ ВІЛЬНА ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ДИТИНИ: ЩО ВАЖЛИВІШЕ?

“Візитівкою” будь-якого дитячого садочка тривалий час вважалися заняття. Згодом до них додалися шоу, концерти, мюзикли тощо. Деякі керівники закладів дошкільної освіти й досі переконані, що саме “вдало” проведений захід і є показником професіоналізму вихователів. Педагоги та батьки продовжують цінувати тільки ту, зрозумілу їм, частину процесу, коли дорослий “виконує соло” і диктує дитині, чим і як їй займатися.

Традиційно саме спеціально організований навчальний діяльності (так прийнято називати заняття) віддається найінтенсивніший за пізнавальною активністю малят час у першій половині дня.

У Державному стандарті — Базовому компоненті дошкільної освіти — не використовуються терміни “заняття”, “освітня діяльність”, “вільна діяльність”, “самостійна діяльність”, натомість є поняття “освітній процес”.

Освітній процес: суть поняття

Освітній процес триває впродовж усього часу перебування дитини в закладі дошкільної освіти — зранку і до вечора. На мою думку, це своєрідний педагогічний каталізатор розвитку дитини.

Освітній процес у ЗДО є підґрунтям розвиненості, вихованості, навченості дошкільнят.

Освітній процес у закладі дошкільної освіти — цілеспрямований процес розвитку дитини в результаті її активної життєдіяльності у певним чином організованих умовах, який розгортається в часі та в межах певної системи взаємодії з педагогічними працівниками, батьками та однолітками (К. Крутій).

Він створює передумови для подальшого розвитку, забезпечує наступність із сімейним вихованням і базу для навчання в початковій школі, різнобічно розкриває особистість дитини, соціалізує її, вводить у світ культури, вчить самопрезентації, взаємодії із соціальним та природним довкіллям.

Сенс освітнього процесу полягає в освоєнні новим поколінням досвіду попередніх шляхом розвитку, навчання і виховання, трансформації соціального досвіду у внутрішні якості, риси особистості та систему її відносин з навколишнім світом.

Динаміка освітнього процесу залежить від характеру взаємодії його учасників, їхньої активності, діалогічності, позитивного емоційного клімату в закладі.

Провідні характеристики — цілеспрямованість, цілісність, наявність зв'язків між учасниками, діяльнісний характер взаємодії.

Педагогічна лабораторія

Освітній процес має бути спрямований на досягнення соціально значущих результатів — набуття життєвої компетентності, розвиток базових якостей особистості в різних видах діяльності, серед яких вільна освітня діяльність дитини має стати пріоритетом.

Що ми розуміємо під вільною освітньою діяльністю?

Дитина привласнює простір культури не під диктовку дорослого, не шляхом механічного запам'ятовування і повторення, а через досвід застосування набутих знань і способів дій.

Показником засвоєння дитиною знань є перенесення їх нею із заданого дорослим контексту у власний — у гру з певним сюжетом, у малюнок, лічбу, експериментування тощо.

Украї важливо, щоб привласнення і перенесення знань відбулося тоді, коли дитина до цього готова. Але в умовах дефіциту часу (підготовка до занять, заняття, збирання на прогулянку тощо) часто-густо можна почути від дітей: “А коли ми будемо гратися?”.

Як практично реалізувати вільну освітню діяльність дітей?

Як не прикро констатувати, але в Україні досі немає жодного повномасштабного дослідження вікових можливостей сучасної дитини. Орієнтирами слугують показники, у кращому випадку, середини ХХ ст. Водночас помітні зміни і в сенсорному, й у когнітивному, і в мовленнєвому розвитку дошкільнят, навіть психофізіологічні особливості й ті “зрушилися” в бік звуження можливостей. Сьогодні нормою вважається, якщо дитина починає ходити в 14–16 міс. від народження (до 2000 р. — у 9–12 міс.). Прикладів можна навести багато, але висновок нерадісний — **ми погано знаємо сучасну дитину**. Практики відчувають це дуже гостро, а науковці не поспішають їм допомогти.

Тому в практичній роботі вихователь чинить так, як його навчили в коледжі або виші: планує спільну діяльність із дітьми (з урахуванням освітніх завдань і своїх педагогічних задумів), готує середовище для цієї діяльності (іноді разом з дітьми), позначає для себе часові межі діяльності, передбачає бажаний результат/продукт.

Завдання, яке стоїть перед педагогом, — забезпечити розгортання вільної освітньої діяльності завдяки організації нового простору, у якому дитина реалізовує себе, створює нові продукти (ідеї, винесені на загальне обговорення, вироби, виготовлені за власним задумом), а дорослий підтримує її в цьому.

Такий простір Микола Веракса називає “**простором дитячої реалізації**” і наголошує, що розгортати його слід, починаючи з раннього віку, змінивши при цьому тип спілкування та взаємодії дорослого і дитини.

Для розвитку простору дитячої реалізації дорослий має дослухатися до ідей дитини, щоб зрозуміти її задум і не тільки допомогти його реалізувати, а й створити умови, спрямовані на підтримання його затребуваності.

З побудовою нового простору пов'язаний пошук нових освітніх практик, таких як партисипація (від англ. *participation* — причетність, термін, що позначає культуру участі або співучасті в чомусь).

Саме такою є освітня практика “Anji Play”, яка зародилася в Китаї, але вже має прибічників в усьому світі.

НОВА ОСВІТНЯ ПРАКТИКА “ANJI PLAY”

“Anji Play” (повна назва “Anji Kindergarten Play Education”) — освітня практика, розроблена завдяки реформам і дослідженням Чен Сюецін — заступниці директора відділу початкової освіти округу Енджі (Anji), у провінції Чжецзян на сході Китаю.

ПРАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ НА КОЖНУ ПОРУ РОКУ

Сезонні випуски журналів “Джміль” і “Палітра педагога” – 2019

ВЕСНА

- ✓ Театр природи
- ✓ Казки весняного лісу
- ✓ Музично-рухові етюди
- ✓ Заняття й розваги

- ✓ Досліди на підвіконні
- ✓ Гра з наліпками "Квітучий сад"
- ✓ Весняні діорами
- ✓ Майстер-клас із петриківки
- ✓ Березнева вистава

ЛІТО

- ✓ Сюжетна картина і бесіда за нею
- ✓ Літні загадки
- ✓ Ігри з водою
- ✓ Картини з соломи
- ✓ Майстер-клас "Море у плящі"

- ✓ Спостереження в природі
- ✓ Сучасні віршики про літо
- ✓ Лепбук про рослини
- ✓ Заняття для дітей усіх вікових груп
- ✓ Свято з татусями

ОСІНЬ

- ✓ Оповідки про безпеку
- ✓ Самчиківський розпис
- ✓ Знайомство з бобрами
- ✓ Осіннє свято

- ✓ Спостереження в природі
- ✓ Казки осіннього лісу
- ✓ Заняття з кулінарії
- ✓ Розваги про овочі та фрукти

ЗИМА

- ✓ Дорожня карта спостережень узимку
- ✓ Нетрадиційне малювання ялинки
- ✓ Заняття й розваги

- ✓ Зимові вірші, загадки та задачі
- ✓ Досліди з водою і кригою
- ✓ Бесіда за картиною О.Кваші "Зимові канікули"

ОЗНАЙОМИТИСЯ з публікаціями і ПРИДБАТИ випуски можна на сайті JMIL.COM.UA
або ЗАМОВЛЯЙТЕ В РЕДАКЦІЇ: books@dvsvit.com.ua (044) 486-13-32, (067) 504-50-22

Ціна одного примірника журналу “Джміль” – 45 грн, “Палітри педагога” – 32 грн (без вартості доставки)